

Activitatea editorială a Bibliotecii Județene Mureș

Mihail Art. Mircea
Biblioteca Județeană Mureș

Circumscrierea termenilor editare, editor, editură

Editarea, în definiția sa clasică, unanim acceptată, reprezintă efectuarea lucrărilor de pregătire pentru tipar, de tipărire și răspândire a unei publicații [MDE: 583; OLTEANU: 123]. Mai există o accepție, recentă, „postmodernă”, a termenului, utilizată în domeniul informaticii: a edita = a da o formă finită, precisă unui text, unui mesaj, în vederea introducerii și regăsirii lui într-o bază de date. Această accepție interferează, dar nu se identifică, cu obiectul cercetării noastre, care se referă la editarea în înțelesul clasic al „semnificantului”.

Operațiunile de editare le efectuează **editorul**, definit ca fiind o colectivitate sau o persoană care răspunde de publicarea unei lucrări sau a unei colecții. În practica editorială se întâlnește **editorul comercial**, care se îngrijește de imprimarea și/sau difuzarea unei lucrări, asigurând toate mijloacele materiale și financiare necesare, precum și **editorul intelectual**, cel din urmă pregătind lucrarea din punct de vedere al conținutului și formei pentru publicare, uneori elaborând și aparatul critic al acesteia. În practică se întâlnește și **autorul-editor**, cel ce înfăptuiește atât elaborarea cât și pregătirea pentru tipar a operei sale, precum și **editorul-tipograf**, care efectuează și operația tehnică de imprimare a lucrărilor. [OLTEANU: 124]

Editorul își asumă, sau delegă, cinci funcții distincte, pe care le coordonează:

1. Stabilirea tematicii, a autorilor și textelor ce vor fi editate. Motivația editorului este succesul material și/sau satisfacerea unor comandamente politice și culturale.
2. Căutarea unei formule editoriale (formatul, materia subiacentă, normele de tipărire a lucrării, tirajul ș.a.). Asigurarea finanțării lucrării.
3. Asigurarea distribuției și comercializării.
4. Întreprinderea activităților de promovare a publicațiilor editate.

5. Obligativitatea unui rezultat (beneficii financiare, intelectuale, propagandistice ș.a.). [UNIVERSALIS: 927-928; SCHUWER: 15-30]

Editura este organizația cu personalitate juridică proprie, specializată în valorificarea dreptului de autor prin publicarea și difuzarea operelor de creație intelectuală. Editura ca instituție organizată se ivește în peisajul intelectual și comercial al colectivității în timpurile moderne, odată cu apariția tiparului cu tiraje relativ numeroase, realizate cu cheltuieli mai reduse decât beneficiile scontate, cu așezarea pe temeuri sigure a drepturilor autorului asupra operei sale. [OLTEANU: 124]

Practica editorială contemporană este jalonată de rigurile unei evoluții fără precedent a tehnologiilor imprimării, ale comunicării în general, de apariția mijloacelor multimedia. Pe de altă parte, editura, ca și alte organizații cu caracter lucrativ, este supusă regulilor severe ale economiei de piață, impunându-i-se utilizarea celor mai eficiente procedee și tehnici manageriale.

Editură și extraeditorialitate

Editura românească, ca instituție specializată, este o creație a secolelor XIX-XX, a profilării tot mai înguste și a specializării tot mai înalte a operațiunilor, a economiei de piață. Apariția ei a fost precedată de desfășurarea unor activități de acest tip de către cărțurari sau tipografi din epoca premodernă, din Epoca Luminilor.

În forma ei modernă, editura românească are o istorie de un secol și jumătate, înregistrând nume devenite de largă notorietate și fiind strâns legată de istoria cărții, a vieții cultural-științifice din arealul cultural național. [BULUȚĂ: 43-63]

Apariția editurilor ca instituții specializate, de sine stătătoare, nu exclude posibilitatea existenței unei **activități editoriale – complementare** – a unor organizații social-culturale, instituții de învățământ, așezăminte de cultură, de cercetare științifică și a altor forme de asociere pentru producerea de bunuri materiale și spirituale din societate. Activitatea editorială proprie s-a dovedit în decursul timpului a fi necesară departamentelor administrației de stat centrale și locale, universităților, institutelor de cercetare și promovare a științei și tehnicii, muzeelor de interes național și local, bibliotecilor naționale sau departamentale ș.a.

În anii regimului comunist, în România s-a instaurat o activitate editorială supercentralizată și controlată în tot amănuntul de partidul unic, prin organismele sale specifice (secțiile de propagandă, Direcția presei și tipăriturilor, comitetele pentru cultură și artă ș.a.). Activitatea editorială, integral etatizată, s-a realizat timp de o jumătate de veac printr-un număr restrâns de instituții de profil, care în cele mai bune vremuri nu au depășit circa treizeci de edituri. [BULUȚĂ: 64-72]

În anii socialismului a fost ținută sub un strâns control activitatea de imprimare a oricăror publicații de către instituțiile cu vocație editorială. Întreaga activitate de scoatere a unor publicații proprii de către **instituțiile non-edituri** – producția de carte numită **extraeditorială** – trebuia să fie avizată de secțiile de propagandă ale comitelor județene și a Comitetului Central al P.C.R. Planurile de editare erau întocmite și înaintate spre aprobare și supervizare din timp, urmărindu-se în amănunt conținutul materialelor imprimate, eliminându-se orice s-ar fi crezut că este neconcordanț cu politica oficială a centrului unic de putere.

În județul Mureș, deși în perioada interbelică se formase o tradiție editorială locală, în anii 1950-1990 nu a funcționat nici o editură propriu-zisă. Drept de editare extraeditorială – în condiții de cenzură – au avut în acest răstimp organele județene de partid și de stat, pentru presa de informare locală, institutele de învățământ superior, instituțiile culturale (Muzeul Județean, Biblioteca Județeană, Centrul Creației Populare ș.a.) sub coordonarea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă. Anual, proiectul planului editorial, centralizat la nivel județean, era înaintat spre avizare Direcției pentru Presă și Tipărituri din C.C. a P.C.R. Aprobarea tipăriturilor mărunte (imprimate, afișe, pliante, invitații) era delegată secțiilor județene de propagandă. În aceste condiții de severă îngrădire apar, în anii '70 ai secolului trecut, primii muguri ai activității editoriale a Bibliotecii Județene Mureș. [MIRCEA: 1-2]

Biblioteca și activitatea editorială

Prin definiție, biblioteca este instituția care **achiziționează** tipărituri, manuscrise, periodice, stampe, hărți, fotografii, materiale imprimate pe suport magnetic ș.a., le conservă și le organizează pentru a satisface cerințele de lectură, informare și documentare ale cititorilor. [OLTEANU: 47]

Cele mai vechi biblioteci de pe teritoriul țării noastre sunt atestate documentar în secolele XIV-XVI în centrele mănăstirești și în cele laice ale vremii. Între acestea se numără și Târgu-Mureșul, cu o mică bibliotecă pe lângă Schola Particula, atestată pe a mijlocul veacului al XVI-lea. [SIMONESCU: 29]

În anul 1802, la Târgu-Mureș se deschide pentru public Bibliotheca Telekiana, care pune la dispoziția celor interesați o colecție enciclopedică de peste 40.000 de cărți, achiziționate cu pricepere, tenacitate și jertfă materială de contele Samuel Teleki, guvernator al Transilvaniei. Marcăm, așadar, împlinirea a două secole de lectură publică la Târgu-Mureș [5; 22; 23]

Bibliotecile s-au născut odată cu cartea, istoria lor este strâns legată de evoluția scrisului, a tiparului, a cărții. Astăzi, biblioteca are înțelesul de „*instituție de cultură cu funcționalități multiple privind colectarea, depozitarea și tezurizarea culturii și civilizației umane cuprinse în paginile cărților, ale documentelor în general, privind organizarea și valorificarea acestora în scopul sprijinirii procesului de cunoaștere*” (s.n.) [HORVAT: 18-19]

Cartea se impune în viața și acțiunea cotidiană a membrilor societății, pătrunzând în alte cicluri culturale și incluzându-se în diverse manifestări publice, apărând „**ca unul din elementele indispensabile al acțiunii culturale**” (s.n.) [RICHTER: 262]

Întrepătrunderea lecturii publice cu alte modalități de acțiune culturală, într-o fructuoasă complementaritate, ca și competiția dintre vectorii mesajului cultural și nevoia unei activități promoționale susținute, au făcut necesară și utilă o activitate editorială proprie a bibliotecii. Așadar, biblioteca publică este primordial **beneficiara evoluției tiparului și a editurii**, dar, la rândul-i, poate și trebuie să fie și **realizatoarea unei activități editoriale proprii**, specifice.

Caracteristici ale activității editoriale a Bibliotecii Județene Mureș

Biblioteca Județeană Mureș are o istorie de nouă decenii, începuturile sale fiind legate de darea în folosință, în anul 1913, a Palatului Culturii din Târgu-Mureș. În cadrul acestui edificiu, au fost alocate spațiu și dotări corespunzătoare pentru funcționarea unei biblioteci publice moderne, spre satisfacerea nevoilor de lectură ale membrilor comunității locale.

Despre o activitate editorială proprie a Bibliotecii Județene Mureș – **complementară muncii cu cartea** – se poate vorbi numai în ultimele trei decenii. Caracteristicile acestei activități, raportate la funcțiile tipice ale editorului, s-ar putea sintetiza astfel:

- lucrările realizate au, în cea mai mare parte, menirea de a pune în lumină valorile culturale locale, realizate într-un spațiu de interculturalitate român-maghiar-german, care a dat câțiva exponenți de seamă culturii naționale, un spațiu cu receptivitate și rezonanță la valorile spirituale europene;

- prin publicații de diferită factură și întindere, s-a urmărit evidențierea colecțiilor de carte și periodice ale bibliotecii, curente și retrospective;

- cele mai frecvente publicații, din punctul de vedere al formulei editoriale și al conținutului, sunt: afișul, invitația-program, fluturașul, pliantul publicitar, caietul documentar, volumul monografic, publicația serială;

- tirajele publicațiilor sunt reduse, încadrându-se, de regulă, între 100-500 exemplare;

- multiplicarea se caută a fi realizată cu minim de efort financiar: autorii sunt bibliotecari sau colaboratori neremunerați ai bibliotecii; operațiunile de editare și dactilo-tehno-procesare sunt îndeplinite prin resursele umane și materiale ale instituției; imprimarea este încredințată unei tipografii locale, dar uneori se face și în regie proprie;

- activitatea editorială a bibliotecii se finanțează de regulă din bugetul instituției, rareori din alte surse; [L.B., art.8/1, 8/2];

- finalitatea activității este cu valoare promoțională pentru instituție, dar și cu valoare intrinsecă pentru viața culturală a colectivității locale;

- difuzarea și distribuirea produselor editoriale ale Bibliotecii Județene Mureș au avut ca destinatari: depozitul legal județean; uzul intern; la dispoziția cititorilor și utilizatorilor bibliotecii și a publicului țintă; depozitul legal al Bibliotecii Naționale; bibliotecile județene din țară, în cadrul schimburilor de informație culturală și profesională; instituții și persoane interesate.

Realizări editoriale (1971-2002)

a) Publicații promoționale ale instituției

În anul 1979 a fost elaborat un **ghid al Bibliotecii Județene Mureș** [2], avându-i ca autori pe Dimitrie Poptâmaș și Mészáros Iosif, bibliotecari. Coordonatorul lucrării a fost Romeo Ștefan Pojan, directorul de atunci al instituției.

Pe parcursul a 64 de pagini (format A5), sunt oferite date esențiale despre istoricul bibliotecii, colecțiile de carte curentă, fond tradițional, periodice, colecții speciale. Un capitol aparte este consacrat Fondului Teleki-Bolyai, intrat în administrarea Bibliotecii Județene în anul 1974, prin aplicarea Decretului 703/1973 [v.CIOTLOȘ: 27] Sunt prezentate secțiile de împrumut pentru adulți și copii, secțiile specializate de carte tehnică și social-politică, filialele de cartier. Cititorilor le sunt indicate instrumentele de informare - cataloage, lucrări bibliografice și de referință - și li se dau informații utile asupra funcționării bibliotecii. Ghidul este rezumat în limbile maghiară și germană. Sunt inserate în text imagini din bibliotecă și facsimile după lucrări din patrimoniul instituției.

Tipărit pe hârtie cretată, la Tipografia Târgu-Mureș, lucrarea pune în pagină „*un buchet de informații utile pentru mari și mici, spre a le sluji, odată mai mult, apropierii cu încredere și dragoste de acest minunat tezaur de înțelepciune...*” (Din *Cuvânt înainte*, semnat de Iulius Moldovan).

Deși poartă pecetea epocii în care a fost editat și s-ar cere actualizat, **Ghidul...** se dovedește până azi un document util celor interesați.

*

În anul 1994, bibliotecarii de la Fondul „Teleki-Bolyai” editează ghidul ilustrat ***Bibliotheca Telekiana***, cu versiuni în limbile română, maghiară, germană, franceză și engleză [5]. Lucrarea reia și actualizează publicațiile promoționale anterioare, redactate în 1958 și 1969, cu texte în limbile română și maghiară, respectiv română, maghiară și germană. [22; 23]

Imprimat la Tipografia „Lyră”, ghidul ***Bibliotheca Telekiana*** are o bogată ilustrație alb-negru și color, pe hârtie cretată, redând aspecte din bibliotecă și facsimile după publicații de mare valoare din acest patrimoniu de carte de notorietate europeană.

*

Pentru informarea de largă adresabilitate cu datele esențiale asupra instituției noastre, a fost editat, cu aportul principal, nenominalizat, al bibliotecarei Cristina Matei, un **Ghid al cititorului** [10]. Sunt prezentate secțiunile de relații cu publicul, instrumentele de informare, programul zilnic pentru utilizatori, reguli de bază la înscriere și împrumut. Programul a fost tipărit la rotaprint pe hârtie velină, în două culori, având un tiraj mai mare, 10.000 de exemplare. În completarea acestui mod de informare primară a beneficiarilor serviciilor noastre, s-au imprimat, de asemenea, cu mijloace interne, un **pliant al secției pentru împrumut adulți și fluturași – semne de carte** – necesare în relațiile cu publicul, cu texte esențiale, imperative, pentru beneficiarii serviciilor noastre.

*

În anul 2002, la marcarea împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureș, a fost elaborat un **caiet documentar** al Bibliotecii Județene. Textele de prezentare a secțiilor și filialelor aparțin unui număr de 13 bibliotecari, cadre din conducerea instituției, șefi de compartimente ș.a. Coordonator de ediție este bibliotecara Monica Avram. Grafica copertei și ilustrațiile au fost realizate de informaticianul Alexandru Tcaciuc. Lucrarea, cuprinzând 40 de pagini broșate, pe hârtie ofset, format A5 – a fost tipărită la Casa de Editură „Mureș”. A fost distribuită, în cea mai mare parte a tirajului, participanților la manifestările ocazionate de sus-pomenita aniversare.

b) Lucrări de prezentare generală a fondului de carte

Bibliotecile publice, cu deosebire cele care dețin colecții cu tendințe de exhaustivitate din producția internă de carte, naționale, ca și cele specializate sau județene, pentru a-și pune cât mai bine în valoare fondurile de cărți trebuie să desfășoare o activitate laborioasă de cercetare bibliografică, cu finalitate în îmbogățirea instrumentelor proprii de informare [STOICA: passim.]

Repertoriile bibliografice sunt lucrări de consultare care se compun din notițe aranjate într-o ordine determinată, fiecare reprezentând semnalul unui text imprimat. Redactate după norme precise, aceste notițe constituie identitatea textelor respective. După modul de cuprindere a fondului de

carte, repertoriile bibliografice – bibliografiile – pot fi generale sau specializate; primare sau scundare; signaletice, adnotate sau critice; exhaustive sau selective, periodice sau curente. După ordinea notițelor inserate, bibliografiile pot fi cronologice, alfabetice sau sistematice. După forma de prezentare ele sunt prezentate ca: fișiere, liste, volume, baze de date bibliografice introduse în calculator. [MALCLES: 14-21]

Odată cu creșterea colecțiilor și cu sporirea interesului față de carte și lectură, activitatea bibliografică din biblioteca publică a devenit indispensabilă.

Mai întâi au fost listele selective cu noutățile editoriale intrate în bibliotecă sau bibliografiile de recomandare pe teme date, pentru anumite categorii de cititori ș.a. Asemenea bibliografii s-au redactat și folosit în instituția noastră în permanență după anii '50 ai secolului trecut. Forma lor de prezentare o reprezentau dactilogramele, șapirografierea, reareori tipărirea. Începând din anii '70 s-a instituit apariția periodicului de uz intern al Bibliotecii Județene Mureș, **Buletinul „Cărți noi”**. Multiplicate într-un număr util de exemplare, la îndemâna bibliotecarilor și a cititorilor, aceste bibliografii erau de mare utilitate în perioada dintre intrarea cărții în bibliotecă și până la completarea completarea cataloagelor bibliotecii cu noile fișe catalografice, redactate și tipărite de Biblioteca Națională. Buletinele erau seturi de liste, cu o periodicitate aleatorie (6 – 12 volume anual).

În perioada 1985-1990, apariția Buletinului „Cărți noi” al Bibliotecii Județene Mureș s-a instituit la șase apariții anuale, pe format A4, exmpare limitate, dactilografiate și apoi multiplicare prin xeroxare. [3] În anii 1990-1995, această publicație [4] are apariție trimestrială [7], ea devenind nu numai utilă, dar aproape indispensabilă, în condițiile în care cataloagele-fișiere tradiționale nu au mai fost ținute riguros la zi cu noile intrări în colecțiile bibliotecii, în situația în care „în lumea editorială românească s-a produs o adevărată revoluție” [BULUȚĂ: 77 și urm.]

În urma introducerii tehnicii de calcul, din anul 1995, **Buletinul cărților noi** intrate în bibliotecă s-a stabilit la o apariție trimestrială generată automat, pe baza înregistrărilor bibliografice alfa-sistematice din baza de date. Acest buletin mai conține indexul de nume, cele de subiecte, de edituri, de titluri. La apariția acestor bibliografii de **carte curentă**, multiplicare cu mijloace proprii (hârtie xerox, 21x15) și-au adus contribuția,

succesiv, bibliotecarele Letiția Popescu, Melania Suciu și informaticianul Alexandru Tcaciuc. [8].

*

O prestigioasă realizare a activității editoriale desfășurate de Biblioteca Județeană Mureș o constituie catalogul postincunabulelor existente în fondurile Teleki-Bolyai, intitulat: *Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai, Novum Forum Siculorum*. Tom. I-II. [16]. A fost imprimat la Tipografia Lyra, în anul 2001. Publicația continuă activitatea de dezvăluire a valorilor patrimoniale ale Bibliotecii Teleki, ale Fondului Bolyai și fondurilor „mărunte” adăpostite la „Telekiana”, precedată fiind de *Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai*. Târgu-Mureș, 1971 [24].

Acest catalog, în două tomuri voluminoase, (cca.1000 de pagini, format 23x16 cm) cuprinde aproape 3.000 de titluri de cărți din secolul al XVI-lea, prezentate în ordinea lor alfabetică, prin descrierile efectuate cu rigoare de bibliotecarii Sebestyén Spielmann Mihály, Ambrus Hedvig, Balázs Lajos și Ovidia Mesaroș.

Lucrarea este o bibliografie retrospectivă, cu adnotări și referințe, cu prezentarea ex-librisurilor și însemnărilor manuale, a stării fizice a exemplarelor. Pentru ușurarea muncii cercetătorilor, la fiecare exemplar este prezentată cota de raft, numărul de inventar. De mare utilitate sunt indicii de locuri și persoane – autori, editori, tipografi, posesori.

c) Seria editorială „Bibliografii mureșene”

Începută din deceniile anterioare prin notițe bio-bibliografice privitoare la personalități, evenimente istorice și locuri din spațiul mureșean, bibliografia locală devine după 1990 o preocupare sistematică, cu realizări vizibile în activitatea de cercetare, informare și editare a bibliotecii.

Problemele bibliografiei locale, teoretice și practice, au fost abordate în ultimele trei decenii de autori români și străini, aceasta devenind o preocupare distinctă în multe biblioteci județene. La Târgu-Mureș, o preocupare constantă în acest domeniu, - închegând mai multe lucrări și un *Ghid de alcătuire* a bibliografiei locale – a avut bibliotecara Fülöp Mária [FÜLÖP:1-40]

În perioada postdecembristă s-a instituit proiectul editorial „Bibliografii mureșene”, de o deosebită importanță pentru instituție și pentru cultura locală. Din această serie au apărut patru numere, vizând publicații curente și retrospective ale bibliotecii.

Bibliografii mureșene-1 reprezintă ***Bibliografia publicațiilor periodice – Időszaki kiadványok bibliográfiája, 23 dec. 1989 - 31 dec. 1994.*** Lucrarea a fost alcătuită de bibliotecara Fülöp Maria și a fost imprimată la Tipografia Lyra, în 1995. Cuprinde publicațiile periodice apărute în județul Mureș – ziare, reviste, anuare, calendare, almanahuri, foi volante, foi ocazionale. Cu tendința de exhaustivitate, s-au bibliografiat 135 de titluri, unele continuând publicații mai vechi, dar cele mai multe fiind noi apariții, postdecembriste. Descrierile s-au făcut conform normelor ISBD (S), fiind numerotate și orânduite alfabetic. La aparatul lucrării s-au setat mai multe instrumente de căutare: indexul alfabetic al publicațiilor după conținut, index de nume (de redactori și colaboratori), de autori colectivi care editează periodice, de edituri și tipografii, un index cronologic și unul geografic, evidențiind fenomenul revuistic mureșean postcomunist în spațiu și timp. [7]

Numărul al doilea al seriei este ***Bibliografia cărților, albumelor, bărților editate în județul Mureș, 1990-1995*** [9]. Lucrarea este întocmită de aceeași experimentată autoare, Fülöp Maria.

Volumul înregistrează cărțile editate și tipărite în județul Mureș, în perioada susmenționată: indiferent dacă în conținutul lor există sau nu referiri locale, dacă autorii lor trăiesc sau nu în județul Mureș. Sunt descrise 524 de titluri, conform normelor ISBD (M), prezentate într-o ordine dată de CZU, unele având adnotări, care oferă, îndeosebi, informații cu privire la județul Mureș. Indexurile oferă chei de ajungere rapidă la informația cuprinsă în bibliografie.

La numărul 3 al „Bibliografiilor mureșene” a fost înseriată o lucrare mai amplă, retrospectivă, întocmită cu ani în urmă de bibliotecarii Dimitrie Poptâmaș și Mózes Júlia, dar rămasă multă vreme în formă dactilografiată. Apariția ei în formă de carte, după trei decenii de prohibire, a fost posibilă datorită libertății de expresie dobândite în România postcomunistă și sprijinului financiar extern.

Publicațiile periodice mureșene, 1795-1972, Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája, cu un studiu introductiv pertinent semnat de **Vasile Netea**, cuprinde titluri, descrise detaliat, indicându-se locul de păstrare, având indici alfabetici și cronologici, de titluri și nume ș.a. Lucrarea reprezintă, cum subliniază autorii, „*un instrument necesar și util, care să răspundă activității de orientare, informare și cercetare, pentru formarea unei imagini cât mai complete și mai complexe asupra trecutului politic, economic, social și cultural al județului Mureș.*” [14:34]

Cu numărul 4 al seriei se continuă instrumentele de informare asupra presei mureșene contemporane. *Bibliografia publicațiilor periodice – 1995-2000 – Időszaki kiadványok bibliográfiája* [15], a fost realizată în compartimentul de informare bibliografică de Anna Vintilă, după modelul de prezentare și structura celei pentru perioada anterioară [7]. Cuprinde 390 de titluri, dintre care 13 apăreau și înainte de 1995.

Preocupările de bibliografie locală sau concretizat și într-o importantă lucrare, rod al unei cercetări analitice minuțioase, de mare importanță pentru mulți din cei care recurg la serviciile bibliotecii noastre: *Istoria Târgu-Mureșului – cărți – bibliografie selectivă. Marosvásárhely története – könyvek – válogatott bibliográfia*. Întocmită de Fülöp Mária, lucrarea cuprinde 147 de titluri, cu adnotări, în limbile română și maghiară. Multiplicarea s-a făcut în câteva exemplare, de serviciu, xeroxate.

d) Materiale promoționale pentru manifestările cultural-educative ale bibliotecii

Pe lângă activitatea de bază – asigurarea lecturii publice și informarea cititorilor - și complementar acesteia, biblioteca organizează sau este coorganizator al unei interesante palete de manifestări cultural-educative, care îi creează un statut prestigios în viața spirituală a localității, a județului. Activitățile culturale cu public ale Bibliotecii Județene au în vedere teme de largă adresabilitate, valorificarea moștenirii spirituale a omenirii, naționale, locale. [LUPU: 43-72]

În vederea alcătuirii tematicii acțiunilor, pe lângă „Aniversările culturale” editate anual de Biblioteca Națională, în 1971 instituția noastră a editat un *Calendar cultural al personalităților mureșene (Aniversări – Comemorări) 1971-1975*.

(Întrucât anii „rotunzi” de evocări deosebite sunt multipli de 5, acest calendar poate fi actualizat de la un an la altul). „Calendarul...”, întocmit de Fülöp Mária, cuprinde 97 personalități (români, maghiari, germani, evrei) care s-au născut, au trăit sau își au mormântul în localități mureșene.

Lucrarea este întocmită cu rigoarea specifică autoarei, dar epoca în care a fost elaborată își imprimă tarele sale. Nu motto-ul lucrării deranjează – o aserțiune de bun simț semnată de șeful de atunci al statului - ci faptul că multe dintre „personalitățile” inserate, aproape 20, nu sunt din sfera creatorilor de bunuri culturale, ci din cea a pionierilor bolșevismului pe pământ românesc: Simó Géza, Lázár Ödön, Köblös Elek, Bernáth Andrei, Lili și Francisc Paneth ș.a. Excluzând aceste inserții și, poate, completându-l cu altele, reale personalități culturale, *Calendarul...* își poate avea și în prezent utilitatea.

Personalitățile mureșene sunt cuprinse, alături de cele naționale și universale, în agenda anuală de *Aniversări culturale* pe care o întocmește, o multiplică și o editează, după 1990, Biblioteca Județeană.

Biblioteca a avut în deceniile postbelice mai multe activități culturale cu public, pentru copii, tineri și vârstnici, pentru diferite categorii socio-profesionale. Un caracter sistematic dobândesc acestea din anii '80 și până în prezent, unele manifestări devenind tradiționale. Pentru a le face cunoscute s-au folosit cele mai diverse mijloace promoționale. [DÂNCU: 73-96]

În mod firesc, cel mai utilizat instrument de popularizare a activităților culturale ale bibliotecii este considerat a fi **afișul**. A existat o perioadă când afișul bibliotecii Județene Mureș a reprezentat numai o comunicare textuală asupra activităților organizate. Afișul modern, însă, „exprimă elocvent impactul dintre imagine și text, într-o sinteză rezultată din nevoia imperioasă de concentrare a mesajului” [COSMA: 5-12].

În urmă cu cincisprezece ani, am redactat și tipărit pentru activitățile bibliotecii un **afiș-cadru** cu un text extrem de restrâns și o imagine simbolică a bibliotecii și a activității ei: **o carte**. Pe coperta acesteia urmau să se imprime texte, uneori și imagini, care să concretizeze acțiunea asupra căreia se atrăgea atenția publicului țintă. [CRAIA: 8; DÂNCU: 97-118; ECO: 253-283]. Afișul nostru, realizat cu colaborarea plasticianului Adrian Chira [21: passim.], tipărit în trei variante cromatice, a devenit cunoscut urbei, asociindu-se imaginea lui cu activități de aleasă ținută intelectuală, de bun gust, cu valoare informativă și emoțională.

Afișul-cadru, pe care se imprima textul ocazional prin tipar plan înalt sau la rotaprint, a fost uneori, la manifestări mai deosebite, înlocuit cu afișe speciale. Am avut colaborarea unor artiști (Radu Ciontea, Rodica Vescan) sau le-am compus noi, din imagini ce ne stăteau la îndemână în diverse publicații [Vezi 21: Eminesciana, 1989; Călugăreni-400; Martin Opitz; Cazania lui Varlaam-350, ș.a.]

La cele mai multe manifestări, mesajul cuprins în afiș era potențat și personalizat prin invitații-program, pliante, fluturași și caiete documentare tematice [20, Vol.1-4: passim.] cele mai multe avându-l ca autor pe semnatarul acestui studiu. Această comunicare directă, ad personam, a creat în timp un public aparte, de bună condiție, al acțiunilor noastre [CRAIA: 31]

Menționăm câteva din materiale promoționale remarcabile atât prin ținuta artistică cât și prin valoarea documentară: Timotei Cipariu (1987); Revoluția Franceză și românii (1989); Zilele „Mihai Eminescu” (1989), Vasile Netea (1992); Memorandul românilor (1992); Avram Iancu (1992); Cazania lui Varlaam (1993); Nicolaus Olahus (1993),), Ion Chinezu (1994); Emil Dandea (1994); Biblioteca pentru toți (1995) ș.a.

e) Activitatea editorială în sprijinul unor ample proiecte culturale.

În vara anului 1996, Ministerul Culturii a lansat, prin bibliotecile județene, în cadrul unei reuniuni ce a avut loc chiar la Târgu-Mureș, un proiect generos: realizarea unui dicționar biobibliografic al scriitorilor români contemporani (1945-1995). Dacă proiectul a eșuat la nivel național, el s-a finalizat în lucrări de referință în mai multe județe, între care și județul Mureș [12].

Lucrarea *Scriitori români mureșeni. Dicționar biobibliografic* a fost realizată, printr-un travaliu benedictin, plin de dăruire, de bibliotecara Ana Cosma, având colaborarea colegelor Anna Vintilă și Fülöp Mária, sub coordonarea directorului instituției, Dimitrie Poptâmaș. Culegerea și tehnoprocesarea computerizată a textelor s-a făcut, printr-o muncă asiduă, de bibliotecarul Horia Ioan Avram.

Proiectul inițial a fost extins, cuprinzând scriitori români mureșeni de la începuturi, 1754, până în anul 2000, când lucrarea a fost încheiată și tipărită. S-a imprimat în format 24x17 cm, pe hârtie offset de cea mai bună calitate, având și portretele scriitorilor inserate în textul articolelor.

Dicționarul... cuprinde datele biografice amănunțite, operele în volume, operele traduse în alte limbi, ale autorilor mureșeni de literatură beletristică, elocvente referințe critice.

Lucrarea s-a așezat nu numai în topul activității editoriale a instituției noastre, dar a suscitât un justificat interes și binemeritate aprecieri și dincolo de fruntariile județului.

*

În obiectivul preocupărilor noastre stă preocuparea permanentă pentru satisfacerea nevoilor culturale ale unui public real și ale unui public țintă de expresie lingvistică română și maghiară. Mureșul fiind un spațiu de interculturalitate, acest specific este evident și în conviețuirea cotidiană dar și în viața spirituală a colectivității. Receptarea reciprocă a valorilor culturale reprezintă un factor de apropiere, care tinde să veștejească unele atitudini refractare, izolaționiste, stridențe ce-și fac în mod jenant apariția îndeosebi în sfera vieții politice.

Biblioteca Județeană Mureș, atât prin activitatea sa de bază – dezvoltarea colecțiilor, a bazelor de date, lectura publică și informarea comunitară – cât și prin acțiunile complementare, între care și cea editorială, stă în sprijinul apropierii prin cultură a celor ce trăim în acest timp și în acest spațiu, cu respectarea ființei etnice a fiecăruia. În acest generos și permanent proiect cultural se înscrie și lucrarea **Interferențe teatrale româno-maghiare**, scrisă de prof.dr.Tereza Periș-Chereji, apărută în anul 2000, sub egida Bibliotecii Județene Mureș. [11]

Lucrarea „*face parte din genul de literatură de care avem stringentă nevoie în strădaia de apropiere a celor două naționalități, română și maghiară, care trăiesc pe același pământ românesc, pentru a promova bunele relații interetnice*” (din **Postfața** cărții, semnată de Dimitrie Poptămaș) [11: 223]

*

Una din tipăriturile din care instituția noastră și-a făcut un titlu de onoare este **Țara Fagilor – almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni**, publicație anuală, ajunsă la cel de-al zecelea tom. [25: vol.1, 1992; vol. 2, 1993; 6: vol. 3-10, 1994-2001]

Tendențele acestui timp pe continentul european, evoluția politică din spațiul post-sovietic au relansat în ultimii ani și la românii din nordul

Bucovinei, teritoriul intrat în componența statului ucrainean, mișcarea pentru afirmarea identității etnice, pentru preservarea ființei naționale. În acest proces, favorizate de situații conjuncturale și de unele relații interpersonale, se înscriu și legăturile culturale dintre Târgu-Mureș și Cernăuți.

Tara Fagilor a fost prima publicație apărută în românește **cu litere latine** pentru românii din Cernăuți lui Aron Pumnul și Mihai Eminescu. A fost alcătuită de publicistul și scriitorul cernăuțean Dumitru Covalciuc, președinte al Societății culturale „Arboroasa” din Cernăuți și a apărut la Târgu-Mureș în îngrijirea unor intelectuali ca Mariana Ploșteanu, Mihail Artimon Mircea, Dimitrie Poptămaș, Mariana Ciurca, mai întâi cu sprijinul Uniunii „Vatra Românească”, al Tipografiei S.C. Tipomur din Târgu-Mureș. Din anul 1994 finanțarea tipăririi a fost asigurată de Ministerul Culturii de la București, Biblioteca Județeană și Fundația culturală „Vasile Netea” ocupându-se de toate muncile specifice de editare, organizarea tipăririi și activitatea de difuzare.

Tara Fagilor însumând până acum între copertile seriei aproape 3000 de pagini de istorie, cultură și multă suferință românească, rămâne pe mai departe „o probă a legăturilor constante între frați, a schimburilor culturale permanente sub semnul acelorași idealuri” (Liviu Papuc, în *Timpul*, nr.4/1998).

f) „Philobiblon”

Cum ar fi fost de așteptat, elaborarea și punerea în pagină a unor texte care să promoveze munca bibliotecarului și instituția bibliotecară își au, de asemenea, locul în activitatea noastră editorială.

Rădăcinile acestei orientări se află în **scrisorile și caietele metodice** pe care Biblioteca Județeană, în calitatea ei de for metodic în teritoriu, le-a trimis în decursul anilor bibliotecarilor din comune, orașe, municipii. Manifestarea anuală „Zilele Bibliotecii Județene – Philobiblon mureșean”, care și-a desfășurat până acum 15 ediții, este un prilej de difuzare, verbală și scrisă, a experienței biblioteconomice mureșene.

Între publicațiile cu tematică profesională, prezentăm ***Biblioteci, arhive și centre de informare în secolul XXI: Lucrările Conferinței: Brașov 18 - 22 aug. 1997; Târgu-Mureș, 25 - 28 aug. 1997***, o colaborare între Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării din Austin

(S.U.A.), Biblioteca Centrală a Universității „Transilvania” din Brașov și Biblioteca Județeană Mureș.

Studiile prezentate de cercetătorii americani în fața specialiștilor români „abordează o tematică variată, toate subiectele făcând parte din disciplinele ce se predau în prezent în majoritatea facultăților de biblioteconomie și știința informării de pe continentul nord-american. Subiectele sunt de o deosebită actualitate și preocupă arhiviștii, bibliotecarii și specialiști în știința informării din toate colțurile lumii”. [26: III]

*

Între personalitățile culturale cărora le-am consacrat activități cu public, dar și file tipărite, se află Aurel Filimon, cărturar mureșean cu preocupări istorice, etnografice, arheologice..., dar și **biblioteconomice**, fiind unul din precursorii care au contribuit la dezvoltarea fondurilor bibliotecii târgumureșene, la impulsivarea lecturii publice.

În anul 2001, în editura Bibliotecii Județene a apărut *Aurel Filimon – consacrare și destin*, volum îngrijit de Mihail Art.Mircea, Dimitrie Poptămaș, Melinte Șerban (și prefațator). Cartea cuprinde studii consacrate vieții și activității distinsului înaintaș și o selecție din scrierile sale, care își dovedesc perenitatea valorii științifice după 70-80 de ani. Între acestea se află și câte un studiu dedicat Palatului Culturii (cu date despre bibliotecă și lectura anilor '30) și o prezentare a Bibliotecii Telekiene.

Într-o elegantă ținută grafică, tipărită la „Mediaprint” Tg.-Mureș, cartea dedicată lui Aurel Filimon reprezintă o realizare de maturitate a activității editoriale a Bibliotecii Județene.

*

Se află în faza de imprimare cartea *Philobiblon mureșean*, volum de studii și articole de bibliologie antologate de autor – Dimitrie Poptămaș, om de cultură de aleasă vocație, directorul Bibliotecii Județene Mureș.

Un proiect a cărui împlinire este de mult așteptată, este apariția unei publicații seriale locale cu tematică bibliologică. Prezentul volum, intitulat LIBRARIA, adică scrieri despre carte, lectură, bibliotecă, valorifică textele prezentate în cadrul **Simpozionului național „200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureș”**, organizat și găzduit de instituția noastră în zilele de 26-28 septembrie 2002. Este primul tom din seria *Anuarului bibliotecii* [19], căreia îi dorim o carieră îndelungată și prestigioasă.

Concluzie

Activitatea editorială proprie a Bibliotecii Județene Mureș s-a dovedit în decursul anilor un demers necesar, trainic și util, atât în realizările sale mai mărunte, promoționale, cât și în marile proiecte care au dus la elaborarea unor serii editoriale și a unor lucrări de referință.

BIBLIOGRAFIE

A. REPERTORIUL CRONOLOGIC AL SURSELOR PRIMARE (cu sigle numerice pentru referirile din text)

❖ *Calendar cultural al personalităților mureșene (anivesări-comemorări), 1971-1975* / Întocmit de Fülöp Maria. Târgu-Mureș, 1971.

❖ *Biblioteca Județeană Mureș* [ghid] / Dimitrie Poptămaș, Mészáros Iosif. Târgu-Mureș, 1979.

❖ *Buletinul Cărți noi* [6-12 apariții anual]. Târgu-Mureș, 1985-1990.

❖ *Buletinul Cărți noi intrate în perioada...* [trimestrial]. Târgu-Mureș, 1990-1995.

❖ *Bibliotheca Telekiana*: [Ghid ilustrat, cu versuni în limbile română, maghiară, germană, franceză și engleză] Târgu-Mureș, 1994.

❖ *Țara Fagilor: almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni* / Întocmit de Dumitru Covalciuc. Vol. 3-10. Cernăuți-Târgu-Mureș, 1994-2001.

❖ *Bibliografia publicațiilor periodice – Időszaki kiadványok bibliográfiája, 23 dec.1989 – 31 dec.1994* / Întocmită de Fülöp Mária. Târgu-Mureș, 1995 (Bibliografii mureșene, 1).

❖ *Cărți noi intrate în bibliotecă: catalog* [periodicitate variabilă, 2-6 apariții anual], Târgu-Mureș: 1996-2002.

❖ *Bibliografia cărților, albumelor, hărților editate în județul Mureș – 1990-1995 – A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája* / Întocmită de Fülöp Mária. Târgu-Mureș, 1997 (Bibliografii mureșene, 2).

❖ *Biblioteca Județeană Mureș. Ghidul cititorului* [pliant]. Târgu-Mureș, 2000.

❖ Tereza Peris Chereji. *Interferențe teatrale româno-maghiare*. Târgu-Mureș, 2000.

❖ Ana Cosma. *Scriitori români mureșeni*: Dicționar biobibliografic. Târgu-Mureș, 2000.

❖ *Istoria Târgu-Mureșului [în] cărți. Bibliografie selectivă – Marosvásárhely története-könyvek – válogatott bibliográfia / Fülöp Mária*. Târgu-Mureș: [2000].

❖ Dimitrie Poptămaș, Mózes Júlia. *Publicațiile periodice mureșene – 1795-1972 – Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája*. Târgu-Mureș, 2000 (Bibliografii mureșene, 3).

❖ *Bibliografia publicațiilor periodice – Időszaki kiadványok bibliográfiája, 1995-2000 / Întocmită de Anna Vintilă*. Târgu-Mureș, 2001 (Bibliografii mureșene, 4).

❖ *Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai, Novum Forum Siculorum*. Tom.I-II / Red. Sebestyén Spielmann Mihály, Ambrus Hedwig, Balazs Lajos, Ovidia Mesaroș. Târgu-Mureș, 2001.

❖ *Aurel Filimon: consacrare și destin / volum îngrijit de Mihail Artimon Mircea, Dimitrie Poptămaș și Melinte Șerban*. Târgu-Mureș, 2001.

❖ *Biblioteca Județeană Mureș: caiet documentar* elaborat cu prilejul împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureș / Redactor Monica Avram. Târgu-Mureș, 2001.

❖ *LIBRARIA. Studii și materiale de bibliologie*: [Anuar], 1. Târgu-Mureș: Biblioteca Județeană, 2002.

*

❖ *Colecția de pliante, invitații-program și caiete documentare ale activităților cu public organizate de Biblioteca Județeană Mureș, 1982-2002*. Tom. I-V.

❖ *Colecția de afișe* ale activităților organizate de Biblioteca Județeană Mureș. Mapa 1986-2002.

*

❖ *Biblioteca documentară Teleki din Târgu-Mureș – A Marosvásárhelyi Teleki könyvtár* [pliant] Târgu-Mureș: Muzeul Regional, 1958.

❖ *Biblioteca Teleki-Bolyai Târgu-Mureș*: [ghid; cu versiuni în lb.română, maghiară, germană]. Târgu-Mureș: Biblioteca Teleki-Bolyai, 1969.

❖ *Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai*. Târgu-Mureș, Biblioteca Teleki-Bolyai 1971.

*

❖ *Țara Fagilor: almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni* / Întocmit de Dumitru Covalciuc. Vol.1-2. Cernăuți-Târgu-Mureș, 1992-1993.

❖ *Biblioteci, Arhive & Centre de informare în secolul XXI*. Lucrările Conferinței... Brașov-Târgu-Mureș, 18-22 aug.1997. Brașov: Biblioteca Universității Transilvania, 1997.

B. REPERTORIUL ALFABETIC AL LUCRĂRILOR TEORETICE ȘI DE REFERINȚĂ (cu sigle literale pentru referirile din text)

❖ [BULUȚĂ] Gheorghe BULUȚĂ. *Scurtă istorie a editurii românești*. București: Editura Enciclopedică, 1996.

❖ [CIOTLOȘ] Ion CIOTLOȘ. *Breviar legislativ în sprijinul activității bibliotecilor publice*. București: Ministerul Culturii, 1996.

❖ [COSMA] Gheorghe COSMA. *Afișul românesc*. București: Editura Meridiane, 1980.

❖ [CRAIA] Sultana CRAIA. *Dicționar de comunicare*. București: Editura Ager, 2001.

❖ [DÂNCU] Vasile Sebastian DÂNCU. *Comunicarea simbolică: Arhitectura discursului publicitar*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2001.

❖ [ECO] Umberto ECO. *Tratat de semiotică generală*. Traducere de Anca Giurescu și Cezar Radu. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.

❖ [UNIVERSALIS...] *Encyclopedia Universalis*. Paris, 1993. Corpus 7.

❖ [FÜLÖP] FÜLÖP Mária. *Ghid de alcătuire a bibliografiei locale: Recomandări*. Lucrare multigrafată pentru uz intern la Biblioteca Județeană Mureș. [f.a.]

❖ [HORVAT] Săluc HORVAT. *Introducere în biblioteconomie*. București: Editura Grafoart, 1996

❖ [L.B.] *Legea bibliotecilor*, nr.474/30 mai 2002. Monitorul Oficial al României. Partea I, nr.422/18 VI 2002

❖ [LUPU] Atanase LUPU. *Relațiile bibliotecii cu publicul (I)* București: Editura Litera, 1973

- ❖ [MALCLES] Louise-Noelle MALCLES. *Manuel de bibliographie*. Paris: Presse Universitaires de France, 1975.
- ❖ [MDE] *Mic dicționar enciclopedic*. Ed.a III-a revăzută și adăugită. București: Editura științifică și enciclopedică, 1986.
- ❖ [MIRCEA] Mihail Art.MIRCEA. *Realizări și proiecte în activitatea editorială a Bibliotecii Județene Mureș*. Comunicare la Salonul Național de carte „Tomis’98” – Constanța, 3-6 sept.1998
- ❖ [OLTEANU] Virgil OLTEANU. *Din istoria și arta cărții: Lexicon*. București: Editura Enciclopedică, 1992.
- ❖ [RICHTER]Brigitte RICHTER. *Ghid de biblioteconomie*. A cincea ediție, revăzută și adăugită... Traducerea: Gheorghe Buluță, Silvia Nestorescu. București: Grafoart, 1995
- ❖ [SIMONESCU] Dan SIMONESCU. *Biblioteconomie: Manual...* București: Editura didactică și pedagogică, 1979.
- ❖ [STOICA] on STOICA. *Bibliografia și informarea documentară. Repere teoretice*. București: Litera, 1973
- ❖ [SCHUWER] Philippe SCHUWER. *Tratat practic de editare*. Ediție nouă, revăzută, întregită și adusă a zi. Traducere de Doina Lică și Beatrice Stanciu [după originalul Philippe Schuwer, „Traité pratique d’édition”, Paris: Electre, 1997]. Timișoara: Amarcord, 1999

The Editorial Activity of Mureș County Library

Abstract

Researching the collection of works written between 1971-2002 and published by Mureș County Library, the author emphasizes the reasons, the characteristics and the purposes of the editorial activity of this institution. The achievements of the Library in this field are presented in a systematic view. It is concluded that the editorial activity of Mureș County Library – complementing its main functions – has proved to be, along the years, a necessary, solid and useful approach as regards its greatest projects as well as its smaller endeavours.